

AARBØGER
FOR
NORDISK OLDKYNDIGHED
OG HISTORIE

ANNUAL OF THE ROYAL SOCIETY OF NORTHERN ANTIQUARIES

2007

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFTELSKAB
KØBENHAVN 2010

© 2010 Det Kgl. Nordiske Oldskriftselskab
Frederiksholms Kanal 12
DK-1220 København K.

ISBN 978-87-87483-14-8
ISSN 0084-585X

Redaktion: Poul Otto Nielsen (ansv.) og Ulla Lund Hansen
Grafisk tilrettelæggelse og billedbehandling: Jan Holme Andersen

Udgivet med støtte fra Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Grunddesign, prepress og tryk: Narayana Press, Gylling
Skrift: Minion
Papir: 130 g Chorus Satin

Omslag: Den Kongelige Commission for Oldsagers Opbevaring
nedsat ved forordning af Kong Christian VII den 22. maj 1807
Medlemmer i perioden 1807-1816, fra toppen mod højre:
Kommissionens formand A.W. Hauch, F. Münter,
kommissionens sekretær R. Nyerup, P.J. Monrad,
W.H.F. Abrahamson, B. Thorlacius, E. Vargas Bedemar,
E.C. Werlauff, og L.S. Vedel Simonsen

*Alle manuskripter sendes til vurdering hos to anonyme referees,
inden de accepteres til trykning*

All papers are subject to anonymous peer refereeing

*Vor einer möglichen Publikation werden alle Manuskripte
zwei anonymen Referenten zur Begutachtung vorgelegt*

Salg til ikke-medlemmer i kommission hos:
Herm. H. J. Lynge & Søn
Internationalt antikvariat
Silkegade 11
DK-1113 København K.
www.lynge.com
herman@lynge.com

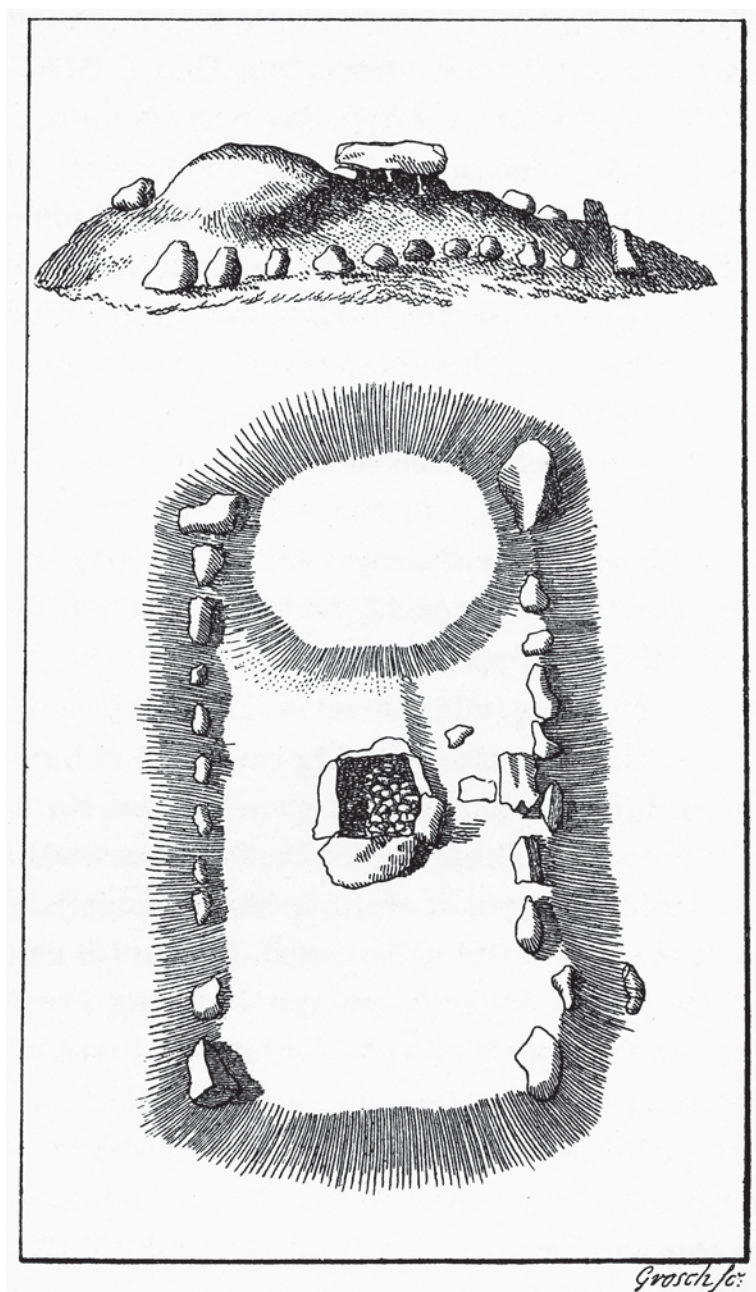
Salg med rabat til medlemmer direkte fra Selskabet
– se bagest i bogen

Oldsagskommissionens tidlige år

forudsætninger og
internationale forbindelser

NATIONALMUSEETS 200 ÅRS JUBILÆUMSSYMPOSIUM
24.-25. MAJ 2007

ARRANGERET AF NATIONALMUSEET OG WORMIANUM
I SAMARBEJDE MED KULTURARVSSTYRELSEN

Kong Hildetands høj. Frontispice til F. Münters bog fra 1806 »Lejre i Sjælland i Begyndelsen af det Nittende Aarhundrede«, der var medvirkende til oprettelsen af Den Kongelige Commission for Oldsagers Opbevaring i 1807.

The barrow of King Hildetand in Lejre on Zealand. Frontispiece in F. Münters book of 1806 that took part in the establishment of the Royal Commission for the Preservation of Antiquities in 1807.

Alexandre Lenoir og Legrand d'Aussy

Det første franske nationalmuseum og dets kronologiske opstilling

Af KARIN LUNDBECK-CULOT

Abstract: Den franske Revolution er kendt for sin vandalisme, men også for at oprette museer. Alexandre Lenoir åbnede i 1795 Musée des Monuments Français med en kronologisk opstilling af statuer og gravmonumenter fra kirker og slotte i omegnen af Paris efter frimurernes principper, en 'vejen mod lyset' og en illustreret Frankrigs historie i tre dimensioner. Museet opnåede stor popularitet med besøg af Napoleon og Josephine. Talrige kataloger blev udgivet, hvoraf ét var med til at give Rasmus Nyerup i København inspiration til oprettelse af et dansk nationalmuseum. Legrand d'Aussy, medlem af Institut de France, var begejstret, men erklærede museet for ukomplet – det manglede 'menhirer' og 'dolmen'. Inspireret af Paul-Henri Mallets l'Histoire du Danemarc, Introduction fra 1755, der fortæller om 'højalder' og 'brændalder', skabte Legrand d'Aussy i 1799 som den første i Frankrig en kronologi med seks aldre over franske begravelsesformer. Alexandre Lenoirs museum blev lukket og tømt efter Bourbonernes tilbagevenden i 1816/1817.

Alle kender den franske revolution med dens ødelæggelser, stormen på Bastillen (Millin 1790-1791, 1, 27-28), Notre-Dame og hundredvis af andre franske kirker og slotte. Kongemagtens og kirkens symboler skulle forsvinde. Den 2. november 1789 bestemte den lovgivende forsamling, at kirkens ejendomme skulle konfiskeres og stilles til rådighed for den franske nation (Poulot 1993, 503). Året efter bestemte *la Commission des monuments*, at det tidligere kloster *les Petits-Augustins* skulle bruges som depot. Det er der, hvor den nuværende *Ecole des beaux-arts* ligger. Klosterbygningerne skulle modtage statuer af marmor og metal tillige med forskellige kunstgenstande, og de skulle derefter sorteres. De virkelig kunstnerisk interessante værker blev udvalgt og sendt

til det nye museum på Louvre, *Museum central des arts*, senere kaldet *Musée Napoléon*, der var under forberedelse (Poulot 1993, 530 ff.). De tiloversblevne værker skulle så enten sælges på auktion eller, for maleriernes vedkommende, hvis de ikke var noget værd, overgives til sans-culotterne for at blive brændt. Kunstværker af metal skulle omsmeltes.

Den 6. juni 1791 udnævnte Kommissionen Alexandre Lenoir (1762-1839) (fig. 1) til at bestyre dette depot. Men han havde fra begyndelsen helt andre ideer end sortering, opbevaring, ødelæggelse eller salg. Han var maler af uddannelse og fordelte de forskellige kunstværker alt efter deres stilart i klostrets sale. Dernæst udarbejdede han, på eget initiativ, et detailleret katalog, hvor der for eksempel var lagt

Fig.1. Alexandre Lenoir (1761-1839) malet af Pierre Maximilien Delafontaine (1774-1860). Lenoir bærer urnen med Molières aske stående foran Frans I's gravkiste. Musée Versailles, châteaux de Versailles et de Trianon (foto © Réunion des Musées Nationaux – Gérard Blot).

Alexandre Lenoir (1761-1839) painted by Pierre Maximilien Delafontaine (1774-1860). Lenoir is holding the urn containing the ashes of Molière while standing in front of the tomb of Francis I. Musée Versailles, châteaux de Versailles et de Trianon (photo © Réunion des Musées Nationaux– Gérard Blot).

Fig. 2. Alexandre Lenoir forsvarer gravmonumenterne i Saint-Denis. Musée du Louvre (foto © Réunion des Musées Nationaux – Thierry le Mage).

Alexandre Lenoir is defending the tombs in Saint-Denis. Musée du Louvre (photo © Réunion des Musées Nationaux– Thierry le Mage).

vægt på klædedragten gennem tiderne (Lenoir 1803, 85). Det nye regime var overhovedet ikke interesseret i Lenoirs begyndende museumsplaner, det nye store projekt på Louvre med vægt på den klassiske oldtid havde første prioritet. Til trods for Museumskommissionens modvilje kæmpede Lenoir for sine ideer, han var om sig, og han søgte på alle måder at udvide sin samling. Da Konventionen i 1793 bestemte, at de tidligere kongers grave i Saint-Denis skulle ødelægges, var Alexandre Lenoir på pletten og prøvede at redde monumenterne (fig. 2). Det lykkedes ham at få overført gravmonumenterne til sit depot (Courajod 1886 II, XCI). Han nåede endda at observere sådanne detaljer, at når man tog låget af de ældste sarkofager, var klædedragten intakt. Året efter reddede han flere andre kunstværker fra at blive ødelagt, blandt andet en »Kristus' nedtagelse fra korset« i hvid marmor af Girardon og kardinal Richelieus gravmæle (Poulot 1993, 511). Og Lenoir ventede ikke på tilladelse til at

Fig. 3. Musée des Monuments Français. Salen med inventar fra det 13. Århundrede. Tegning af Vauzelles, Musée du Louvre (foto © Réunion des Musées Nationaux – Daniel Arnaudet).

Musée des Monuments Français. The gallery with collections from the 13th century. Drawing by Vauzelles, Musée du Louvre (photo © Réunion des Musées Nationaux – Daniel Arnaudet).

åbne sit depot for publikum. Kunstneren Moreau le Jeune (1741-1814), der især er kendt for sine kobberstik, besøgte Les Petits Augustins allerede i 1793 og så en permanent udstilling med gravmonumenter og søjler genopstillet, nogle af dem naglet fast. De følgende år voksede samlingen støt, og da Lenoir i 1795 officielt bad om tilladelse til at åbne et *Musée des monuments français*, var museet allerede en realitet.

Indretningen af museet var historisk, det vil sige kronologisk. Hver sal indeholdt værker fra

et århundrede begyndende med det trettende og sluttende med det syttende. Lenoir kaldte selv sit museum en åben historiebog (Lenoir 1803, 28). Som mange intellektuelle i oplysningstiden og som de, der medvirkede til den franske revolution (ligesom til den amerikanske), og ligesom mændene, der stod bag de danske museumsplaner, var Lenoir frimurer (Poulot 1993, 504). Dette smittede af på museets indretning, man kan ligefrem tale om en iscenesættelse efter frimurerens principper (Courajod 1886, II, 206). Heri spillede lysvirkningerne en vigtig rolle. I den første sal (fig. 3), der indeholdt værker fra det trettende århundrede, herskede tussmørke ligesom i et gravkammer (Poulot 1997, 348; Legrand d'Aussy 1824, 354). Der var her tale om den virkelig barbariske 'merovingiske' stil, monumenterne her fortjente kun et ganske svagt lys. Herefter blev der gradvist mere og mere oplyst, der var tale om 'vejen mod lyset' kendt fra frimurerens filosofi. For første gang

blev der lagt vægt på kronologi, på udviklingen og stilen i de forskellige perioder. Lenoir skelnede mellem merovingisk, karolingisk, arabesgisk og renæssance (Lenoir 1803, 112 ff.).

I haven, der blev kaldt »Elysium«, var der anbragt mere end fyrre monumenter til ære for berømte mænd og kvinder fra Frankrigs historie. Haven var beplantet med nåletræer, cypresser og popler, der helt bevidst fra Alexandre Lenoirs side var medvirkende til at fremkalde en særlig melankolsk stemning. Lenoir havde selv sammensat et gravmonument for de berømte og ulykkeligt elskende, Héloïse og Abelard (Lenoir 1800, 1, 223; 1803, 10, 102). Andre kendte forskere og forfattere som Montfaucon, Mabillon, de la Fontaine, Descartes og Molière havde også deres mindesmærker (fig. 4 & 5). Men der var også jagtgudinden Diana fra slottet Anet.

Frankrigs konger optog en vigtig plads, men Frankrigs store mænd, statsmænd som kunstnere, spillede ligeledes en stor rolle. Lenoir ville stille Frankrigs historie til skue i tre dimensioner. Mere

Fig. 4. Musée des Monuments Français. Le jardin Elysée med bl.a. René Descartes gravmæle. Tegning af Guyot Laurent (1756-1806) gengivet i Lenoir 1800 Tome 5, pl. 204 (foto © Réunion des Musées Nationaux – Gérard Blot).

Musée des Monuments Français. Le jardin Elysée at the tomb of René Descartes. Drawing by Guyot Laurent (1756-1806), reproduced in Lenoir 1800 Vol. 5, pl. 204 (photo © Réunion des Musées Nationaux – Gérard Blot).

end tolv hundrede monumenter var opstillet. For at opnå den bedste virkning, tøvede Lenoir ikke med at 'arrangere' sine udstillede genstande, han satte forskellige elementer sammen, som egentlig ikke havde noget med hinanden at gøre. For eksempel forsynede han hovedløse buster med nyafstøbte hoveder. Det var ikke alle, der i samtiden var begejstret for sådanne fremgangsmåder, og Lenoir blev stærkt kritiseret af kunstkenderen Quatremère de Quincy (1755-1849) og indenrigsministeren Chaptal (1756-1832). Men de fleste var begejstrede. Lenoirs museum har haft indflydelse på en hel generation

Fig. 5. Musée des Monuments Français. Le jardin Elysée ved Molières gravmæle. Tegning 1811 af C.W. Eckersberg (1783-1853) (foto Statens Museum for Kunst).

Musée des Monuments Français. Le jardin Elysée at the tomb of Molière. Drawing, 1811, by C.W. Eckersberg (1783-1853) (photo by the National Gallery of Denmark).

af forfattere og historikere, heriblandt den franske forfatter Stendhal (1782-1842) og historikeren Michelet (1798-1874) (Courajod 1886, 7), men også kunstnere. Indflydelsen forstærkedes ved offentliggørelsen af talrige kataloger. Der udkom endda en engelsk oversættelse af et katalog i 1803. Det var et sådant katalog, Rasmus Nyerup (1759-1829) omtalte i *Oversyn over Fædrelandets Mindesmærker fra*

Oldtiden saaledes som samme kan tænkes opstillede i et tilkommende Nationalmuseum (1806) som en inspiration til oprettelse af et dansk nationalmuseum. Mere end fyrre år senere bekræftede T. Hindenburg denne franske indflydelse, der både stammede fra Lenoirs museum, men også fra Musée Napoléon, i sin *Bidrag til den Danske Archaeologis Historie* (Hindenburg 1859, 30).

Napoleon (1769-1821) og Josephine (1763-1814) kom på besøg, det foregik om aftenen. Når det drejede sig om så fine gæster, organiserede Lenoir museet som en hel teaterforestilling. Alle salene blev oplyst ved hjælp af fakler, der var anbragt således, at monumenterne rigtig kom til deres ret, og glasmosaikkerne blev oplyst bagfra. Napoleon sagde, at hvælvingerne mindede ham om felttoget til Syrien

(Lenoir 1803, 113), og Josephine udviste stor interesse for og kendskab til Frans I's, Anne de Montmorencys og kardinal Richelieus gravmæler (Poulot 1997, 348). Ifølge Lenoir havde kejserinden især beundret den orden, som de forskellige monumenter var inddelt efter. De har været som en åben historiebog, der manede til eftertanke – historien har en morale. Det nye samfund, Revolutionen havde skabt, hvilede på et andet grundlag end det enevældige monarki, nemlig på borgerdyd. Et andet fornemt besøg kom fra Det Keltiske Akademi, og Lenoir holdt en tale for medlemmerne helt i tidens ånd:

Ser I ikke allerede de udødelige skygger komme Jer i møde, komme frem fra deres grave for at indtage deres plads mellem Jer? Ser I ikke allerede, at de ledsager Jer, tager del i Jeres forskning og bifalder Jeres arbejde, der ligesom deres kun har den nationale ære for øje (min oversættelse) (Société nationale des antiquaires de France centenaire 1804-1904, 28).

En af dem, der var fuld af entusiasme over Lenoirs museum, var en fransk lærd, tidligere gejstlig, Legrand d'Aussy (1737-1800). Men for ham var der noget, der manglede i Lenoirs museum for at det skulle svare til sit navn, *Musée des Monuments Français*. Legrand d'Aussy savnede værker fra Frankrigs første indbyggere, fra før Romerne kom til landet, og det er rigtigt, der var ingenting (Pomian 1993, 1, 504). Den klassiske oldtid herskede så at sige enevældigt i *Museum central des arts* på Louvre. Det ældste monument i Lenoirs museum stammede fra begyndelsen af vor tidsregning. Det var et alter, kaldet *le pilier des nautes*, i fem blokke, der i 1711 blev fundet under koret i Notre-Dame (fig. 6). Det blev betalt af Paris' flodbådsejere under

Fig. 6. Musée des Monuments Français. Le pilier des nautes, romersk alter fundet under Notre Dame (foto © Musée National du Moyen Age Cluny – Marsyas).

Musée des Monuments Français. Le pilier des nautes, Roman altar found below the Notre Dame. (photo © Musée National du Moyen Age Cluny – Marsyas).

den romerske kejser Tiberius (42 f.Kr. - 37 e.Kr.) og viste den romerske gud Jupiter sammen med gal-liske guder.

Men Legrand d'Aussy sagde (1824, 355 f.): »Jeg vil se menhirer og dolmen« (min oversættelse). Dette ordvalg var helt nyt. Der eksisterer ikke noget ord på fransk for de utilhuggede stenblokke, som man især kan se i Bretagne. Legrand d'Aussy syntes, at det var passende at tage ord fra det keltiske sprog, der var studeret af Latour-d'Auvergne-Coret (1743-1800), soldat og medlem af Det Keltiske Akademi, og som stadig taltes nogle steder i Bretagne, og så anvende dem. Siden den tid anvendtes ordene 'menhir' og 'dolmen' på fransk om de forhistoriske stenmonumenter, megalitherne, som de fleste på den tid satte i forbindelse med kelterne. Og de blev ikke alene døbt ved den lejlighed, han foreslog også, at man flyttede nogle gravmonumenter, kæmpehø-jene der kaldtes 'dolmen', fra den franske oldtid til Paris for at genrejse dem i haven omkring *Musée des Monuments Français*. Men hvis det skulle vise sig at blive for dyrt eller for besværligt med hensyn til transport, kunne man fremstille nøjagtige kopier. Han foreslog at lade gravhøjene stå åbne ligesom efter en udgravning, så de besøgende rigtig kunne studere de forskellige gravritualer med gravgaver, våben, smykker, vaser og urner, men med gitter for, så publikum ikke ødelagde eller stjal noget. I et andet hjørne af haven skulle der så opstilles en krypt med sarkofager fra de senere århundreder, nogle af dem helt enkle, andre med skulpturer på kistelåget. Det var først efter, at disse monumenter ville være kommet til Lenoirs museum, at det virkelig kunne kalde sig et *musée français* (Legrand d'Aussy 1824, 356-359).

Ligesom Lenoirs museum var kronologisk indrettet, havde Legrand d'Aussy opstillet en kro-nologi, men for franske, nationale begravelsesri-tualer, og denne relative kronologi var baseret på iagttagelse. Det vil sige, at han havde studeret alt det materiale om udgravninger, der var blevet of-fentliggjort indtil da. Legrand d'Aussy nyder den

ære at være nævnt som den første inden for fransk forhistorisk arkæologi med denne videnskabelige indstilling, blandt andet af A. Laming-Emperaire (1964), Krzysztof Pomian (1991) og Alain Schnapp (1993). Legrand d'Aussy var medlem af *Institut de France*, og det var dér, han i 1798 holdt et foredrag om 'de nationale begravelseskikke'. Han inddelte Frankrigs oldtid og historie i seks forskellige aldre (Legrand d'Aussy 1799):

1. PRIMITIV BRÆNDALDER
(*AGE PRIMITIF DU FEU*).
2. HØJBRÆNDALDER
(*AGE DES COLLINES A CORPS BRÛLES*).
3. HØJALDER UDEN CREMERING
(*AGE DES COLLINES SANS USTION*).

Det er de tre første aldre, som lå før den romerske invasion af landet. Herefter kommer:

4. NY HØJBRÆNDALDER
(*AGE DU RENOUVELLEMENT
DES BÛCHERS*).

Den femte lå efter kristendommens indførelse og blev, da de afdøde blev begravet med deres klæder, smykker og nogle gange våben, kaldt:

5. SARKOFAGERNES ALDER
(*AGE DES SARCOPHAGES*).

Den sjette og sidste alder gik fra det 12. årh., da kon-ger og stormænd blev begravet under kostbare grave af kobber og forgyldt sølv. Men da de udgjorde en for stor fristelse for tyve og røvere, blev de erstattet af stenmonumenter, derfor hedder alderen:

6. MAUSOLÆUMSALDEREN
(*AGE DES MAUSOLÉES*).

De forskellige aldre var illustreret med eksempler. Den første alder f. eks. med udgravningen ved Co-

cherel, der var udførligt beskrevet i Montfaucons store værk, *Monument de la Monarchie française* (1734). Andre eksempler var hentet fra artikler om udgravninger i Millins tidsskrift *Magasin encyclopédique*. Udgiveren var arkæologen og kunsthistorikeren Aubin-Louis Millin de Grandmaison (1759-1818), ansat ved *Bibliothèque Nationale* i Paris. Med udgivelsen af bl.a. *Dictionnaire des beaux-arts* (1806) har han haft en position, der gjorde, at han få år senere indtrådte som korresponderende medlem af Oldsagskommissionen i København (jf. T.B. Jakobsen i dette bind). Kronologien gav også Legrand d'Aussy anledning til at komme med fornuftige betragtninger om, hvad der ledsagede de afdøde. Han konstaterede, at i den første alder var våbnene af ben eller sten, og derefter anvendtes kobber og først senere jern. Alt i alt et udkast til teorien om de tre aldre.

Allerede brugen af 'højalder' og 'brændalder' får en dansker til at tænke på Snorre Sturluson (1178-1241) og Erik Pontoppidan (1698-1764) (jf. F. Kaul i dette bind). Og det er rigtigt nok, Legrand d'Aussy var direkte inspireret af det, han har kunnet læse om danske forhold. Han citerede et værk af Paul-Henri Mallet (1730-1807), der var udgivet på fransk: *l'Histoire de Dannemarc, Introduction* fra 1750'erne. Det var Bernstorfferne, der fik Mallet, der var schweizer, til Danmark (jf. U. Kjær i dette bind). Han fik til opgave at udarbejde en danmarkshistorie. Danmark skulle gøres kendt, og der skulle skabes goodwill for landet. Mallets historie fik stor udbredelse i hele Europa og gjorde sit til, at det nordiske sammen med MacPhersons *Ossian* opnåede popularitet.

Inspireret af Mallet så Legrand d'Aussy det revolutionerende i at skrive historie uden skriftlige kilder, kun baseret på udgravninger, og kaldte det for fuldstændig nye spørgsmål, *questions totalement neuves*. De to epoker med forskellige begravelsesritualer før og efter Odin var en *distinction remarquable*. Men han så også vanskelighederne i et emne, som ingen før havde behandlet og udbrød: »Hvor finder jeg hjælp til at løse dem (vanskelighederne),

for den høje alder de favner, er for os som tidens nat, uden fører, uden fakkell kan jeg kun famle mig frem i mørket med risiko for at fare vild« (min oversættelse) (Legrand d'Aussy 1824, 70).

Men igen havde Mallet løsningen på problemet, som var udgravninger: Legrand d'Aussy havde læst om dem, der var foretaget i nærheden af Roskilde, i Jean-Baptiste Lechevaliers bog *Voyage dans la Troade* fra 1799 (Legrand d'Aussy 1824, 234-238). Heri beskriver forfatteren alle på den tid kendte gravhøje med dem, som han mente stammede fra omegnen af Troja, som de vigtigste, men han nævner også, at han har talt op til tredive mellem København og Roskilde (Lechevalier 1799, 199). Han nævner også Sverige, hvor hans kilde er Rudbecks *Atlantica* med udgravninger i nærheden af Uppsala.

Foruden at tilføje oldtidsgrave til Lenoirs museum foreslog Legrand d'Aussy et udgravningsprogram for Frankrig. Indenrigsministeriet var velvilligt indstillet, men der var hverken finansiering eller organisation bagved, så der kom ikke meget ud af det. Men jeg har fundet et eksempel: Det var Lenoir, der fik tilladelse til at undersøge gravene i kirken Saint-Germain-des-Près i Paris i håb om at finde kongegrave, men det blev en skuffelse (Lenoir 1803, 92-95).

Lenoirs museum blev lukket, da Bourbonerne kom tilbage i 1815. De krævede alt kirkeinventaret tilbage til St. Denis og de andre kirker. Drømmen om at genskabe Lenoirs museum levede videre men var vanskelig at realisere, og åbningen af Musée Cluny i 1844 levede ikke op til forventningerne (Poulot 1993, 525). Og mens det danske nationalmuseum, Museet for de nordiske Oldsager, voksede sig større og større, til trods for sin beskedne start i sammenligning med Lenoirs museum, så måtte Frankrig vente længe, helt til 1867, på at få sit nationalmuseum i Saint-Germain-en-Laye. Da havde Danmark også haft en finger med i spillet, men se – det er en helt anden historie!

Litteratur

- Courajod, L. 1886. *Alexandre Lenoir, son journal et le Musée des monuments français*. Paris.
- Laming-Empeire, A. 1964. *Origines de l'archéologie préhistorique en France*. Paris, A. et J. Picard.
- Legrand d'Aussy, P. 1799. *Mémoires sur les anciennes sépultures nationales*. Paris
- 1824. *Des sépultures nationales et particulièrement celles des Rois de France*. Paris
- Lenoir, A. 1800. *Musée des Monumens français ou description historique et chronologique des statues en marbre et en bronze, bas-reliefs et tombeaux des Hommes et des Femmes célèbres pour servir à l'histoire de France et à celle de l'art*. Vol. I-VIII.
- 1803. *Description historique et chronologique des monumens de sculpture réunis au musée des monuments français*. Paris.
- Mallet, P.-H. 1755. *L'histoire de Dannemarc, Introduction*. Copenhague.
- Millin, A.-L. 1790-1791. *Antiquités nationales ou recueil de monuments pour servir à l'histoire générale et particulière de l'empire français, tels que tombeau, inscriptions, statues, vitraux, Fresques, etc. tirés des abbayes, monastères, châteaux et autres lieux devenus Domaines Nationaux*. 1-2. Paris.
- Pomian, K. Musée, mai-août 1991, nation, musée national. *Le débat* n° 65, s. 166-175.
- 1993. *Francs et Gaulois, Les lieux de mémoire, tome III*. Vol. 1, s. 491-547.
- Poulot, P. 1993. *Alexandre Lenoir et les musées des monuments français. Les lieux de mémoire, tome II*. Vol. 2, s. 497-531.
- 1997. *Musée nation patrimoine 1789-1815*. Paris, Gallimard.
- Schnapp, A. 1993. *La conquête du passé*. Paris, Carré.
- Société nationale des antiquaires de France, centenaire 1804-1904, compte-rendu de la journée du 11 avril, Paris 1904.

Alexandre Lenoir and Legrand d'Aussy

The first French national Museum and its chronological arrangement

While known for its vandalism, the French Revolution was also instrumental in the creation of museums. In 1795, Alexandre Lenoir opened the Museum of French Monuments. Here statues and monuments from churches and castles in and around Paris were placed according to Free Masonic principles – 'leading towards the light' – creating a virtual history of France in three dimensions. The museum became so popular that even Napoleon and Josephine came to visit. Numerous catalogues were edited and one of these inspired Rasmus Nyerup to create the National Museum in Copenhagen. A member of the Institute, Legrand d'Aussy, was enthusiastic about Alexandre Lenoir's museum, yet called it incomplete and lacking in barrows, 'menhirs and dolmens' – new French words of Celtic origin. Influenced by Paul-Henri Mallet's *Introduction à l'Histoire du Dannemarc*

from 1755, which discussed the 'age of barrows' and 'age of cremation', Legrand d'Aussy created a relative chronology with six ages based on different French funeral customs. Alexandre Lenoir's museum was closed and emptied after the return of the Bourbons in 1815/1816.

Translated by Dave Sorensen

Karin Lundbeck-Culot

karin.culot@noos.fr